

Titel: Beviis at Lotteriers Fremgang er Europæ Fald og Staternes Ødeleggelse.

Citation: "Beviis at Lotteriers Fremgang er Europæ Fald og Staternes Ødeleggelse.", i *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 23*, N. Møller, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_023-shoot-workid2_023_003.pdf (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 23

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Den ulykkelige Lotto-Spiller Le malheureux Joueur de Lotto

2

Beviis

at

Lotteriers

Fremgang

er

Europæ Fald

og

Staternes Ødeleggelse.

Kiøbenhavn,

Trykt Hos Hof-Bogtrykker Nicolaus Møller.

1771.

3

4

Høiden af Daarlighed er Daarlighedens Berømmelse. Forlængst har jeg talt og advaret. Tau igien for en Tid. Men nu kan og bør jeg ikke tie længere, da man offentlig anpriser et vist Lotteries store og tredobbelte Nytte for Staten (da dog Directionens redelige Administration vel bliver det eneste, som derved kan falde roesværdigt), see det nylig udkomne Skrift: Tanker om det alene privilegerede Lotterie & c.

Aldrig har noget Seculum, saavidt Historien gaaer, værer mindre berettiget til at bære Navn af det oeconomiske, end dette nærværende, hvilket dog af mange blindede en saa blindende Ære-Titel tillegges. Europa, som nu

5

4

igiennem saa mange Tids-Aldere har havt saa anseeligt et Fortrin for de øvrige Verdens Dele, har aldrig staaet mere paa Fald, og været sin Nedstyrtelse og Undergang nærmere.

Til at gotgiøre disse Setninger ere Lotterierne alene mig et noksom tilstrekkeligt og uomstødeligt Beviis. Den Fremgang Lotterierne har gjort i dette Seculo, og deres Oversvømmelse snart over hele Europa, endog i Norden (der ved en selsom Skiebne, i Mistroe til sig selv, og end meer til sine Fædre, absolut skal efterabe alle Søndens Daaligheder) anstifter større Ulykke og Ødeleggelse, end alle Oversvømmelser fra Syndfloden af, med alle de Vandfloder, som Europa i dette Seculo lidt haver, og dem man paa mange Tider og Steder ved anordnede Bods-Dage, Bøn og Faste, har søgt at afvende. De truer Europa med et større og farligere Onde, end den i dette Seculo opkomne fordervelige Kræesyge. Dertil er Kræesygen en Tugtelse fra Himmelen. Men Lotterierne et selvgiort Onde, en Misgeburt af den menneskelige Vittighed, eller, muelig rettere, et Foster af Underfundighed.

6

5

Beskyldningen er nu gjort. Det gielder da om at bevise den. Uden Beviis slipper jeg ikke. Lotterierne have dertil allerede vundet alt for mange Elskere, Tilbedere og Forfegtere. Jeg forlanger det heller ikke. Men da Beviset falder klart og tydeligt for enhver, som ikke har taget nogen betydelig Skade paa Synet, da forlanger

Læseren vel ingen Vidtløftighed, helst i denne Tid, da han har saa travlt, og saa mangfoldige Piecer at giennemlæse.

Jeg, og, som jeg haaber, al sund Sands med mig, raisonnerer saaledes: Flid, Arbeidsomhed og Tarvelighed, Lyst til at erhverve og samle, ere de rette Grundpiller, hvorpaa Staternes Floer og Velstand beroer. Og det saaledes: At ligesom disse svækkes, undermineres, omstødes og kuldcastes, saaledes hindres, svækkes og omstødes Staternes Velstand. Industrie, Arbeidsomhed med Haand og med Hovet, er ene den, der har givet Europa sit anseelige Fortrin frem for de øvrige Verdens Dele, og deri soutineret den hidindtil. Medens de tvende Verdens Dele har passeret Tiden med Leeg og Ledighed, med Jagt paa Dyr eller Mennesker, og den tredie, som usikker paa erhvervede time-

7

6 lig Eiendom, fordybet sig i himmelske Speculationer, da har Europa arbeidet, og ved sin Arbeidsomhed spillet Hovedrollen i Verden.

Naar nu denne Setning tilstaaes mig, som afgjort og antaget af den hele Verden: At en Nations Arbeidsomhed, Lyst til at erhverve og samle, er en Hovedpille, ja den sande, retteste og viiseste Grund til Statens Velfærd. Og følgelig: At den, der til nogen Varighed vil befordre nogen Stats Velfærd, fornemmelig og for alle Ting maa søge at befordre og vedligeholde Nationens Arbeidsomhed, uden hvilken alle andre erhvervede Fordele i Tiden vil bortfalde, og blive unyttige. Saa maa mig og, som et uomgængeligt Følge, nødvendig tilstaaes: At den Tænkemaade, som meest befordre og opmuntrer til Arbeidsomhed og Sparsommelighed, og er den rienligste til Statens Velstand, da derimod den Tænkemaade, som svækker og underminerer Flid og Sparsomhed, er Staten høist farlig og skadelig.

Nu kan til Arbeidsomheds og Sparsommeligheds Befordring og Opmuntring ikke vedbringes den menneskelige Slegt nogen fordeelagtigere Tænkemaade, end denne: At hans

8

7

Skiebne i Verden, hans bedre eller slettere Kaar, hans mageligere eller kummerligere Liv, Høihed eller Nedrighed, Rigdom eller Fattigdom, beroer paa ham selv og eget Forhold, hans Arbeidsomhed og Tarvelighed. Jo mere og jo større Indflydelse han saaledes tilstaaer og tilkiender sig selv og eget Forhold i sin timelige Skiebne, jo større er hans Opmuntring til den saavel Staten, som ham, fordeelagtige Flid og Sparsomhed. Derimod kan ingen Tænkemaade vedbringes Menneskene, skadeligere og mere hinderlig for Arbeidsomheden og Statens dermed forknyttede Velstand, end denne: At Menneskenes Skiebne, bedre eller slettere Kaar, beroer paa en blind Lykke, en Slump, en Hændelse, et lykkeligt eller ulykkeligt Træk, Tref, eller Terningkast. Jo mere og jo større Indslydelse han saaledes tilstaaer den blinde Lykke og Lykkespil i sin timelige Skiebne. Og jo mindre han derimod troer, samme af ham selv og eget Forhold at være afhængig, jo mindre er hans Opmuntring til Flid og Tarvelighed; jo mere svækkes, forgaaer og uddør ham al Drift og Lyst til Arbeidsomhed.

9

8 Grunden er nu lagt. Og rester da kuns at bevise: At Lotterier vedbringer Menneskene, forplanter, udvider og bestyrker denne Tænkemaade: At Menneskenes Skiebne beroer, om ikke ene, dog fornemmelig, eller for en stor Deel, af en blind Lykke, en Slump, en Hændelse, en lykkelig, eller ulykkelig Gietning eller Trekning. Og at de derimod underminerer, svækker og omstøder den Tænkemaade: At ethvert Menneskes Skiebne, bedre eller slettere Kaar, beroer paa ham selv, eget Forhold og Flittighed.

Denne Virkning seer nu vel enhver med Lotterierne uadskillelig at være forenet. Efter hvert et Lotteries Trekning høres saa og saa mange Familier, den og den, ved en blot Slumpelykke, en blind Trekning og Gietning, ganske uden egen Medvirkning, uden dertil at have eller kunde have contribueret der allerringeste, at have vundet anseelige Summer, og med et at være satte i Velstand. Dette udbasunes for den hele Verden: Lotteriets Entrepreneurs, Inspecteurs og Collecturs forsømmer ikke saadan Bekiendtgjørelse, for at opmuntre til et desto større, hastigere, og dem for-

10

9

deelagtigere Tilløb til paafølgende Lotterier. Disse Gevinster giver Opsigt. Derom tales i alle Selskaber. Men hvad bliver Virkningen? Hvad Indflydelse har det paa Folkets Tænkemaade? helst naar Lotterierne, som nu, gjøres bestandige, aarlige, ja maanedlige. Et eneste, men continuerende, Lotterie har efter den nylig udgivne Beregning i 17. Aar beriget 320. Familier i den Danske Stat alene. Naar nu dette saaledes fremdeles continuerer i 13. Aar, og de øvrige, Tal-Lotteriet indberegnet, kommer dertil, hvor stort et Antal af Familier vil

da ikke inden en kort Tid have deres Velstand og Rigdom en blot og blind Slumpelykke ene og alene at tilskrive? Hvad Indflydelse, spørger jeg, har dette paa Folkets og Mængdens Tænkemaade? Bliver ikke Mængdens Tanke og Betænkning saaledes: Lykken regierer jo mere i denne Tid, end Flid, Vid, og Vindskibelighed. Den første setter flere i Velstand, og i større Velstand, end de sidste. I min eftersøgte Velstands Befordring kommer det jo altsaa mere an paa den blinde Lykke og blotte Hændelser, end paa min Arbeidsomhed og Stræbsomhed? Og vil derpaa saadan Tanke

11

10 og Betænkning ikke følge saadan Slutning: Siden det er mere en blind Lykke, end Fornuft, Stræbsomhed og Tarvelighed, der i vor Tid deciderer Menneskenes timelige Kaar og Skiebne, da gid ingen bryde sit Hovet, slide og arbeide saa meget. Det, som min Flid kan indrente mig, er dog lidet eller intet imod det, en Lotterieseddel, i fald jeg er blant de lykkelige, kan indbringe. Og hvortil nytter nu at spare paa Bagateller? at drikke en Pot Øl, eller en Flaske Viin mindre? at gaae Viintapperens Dør forbi? At staae saa tilig op om Morgenen, og fornegte sig got Selskab om Aftenen? Dette gjør nu lidet til Sagen, og deciderer ikke et Menneskes Rigdom eller Fattigdom. Nei! det kommer an paa Lykkens Gunst, om min Lodseddel kommer ud med en af de store Gevinster, med en Terne eller Qvaterne. Forstaae! jeg siger ikke, hvad Mængden skulde og burde tænke; (thi da tænkte den vel, som jeg tænker, der aldrig har kundet persvaderes, at tage et eneste Lod i et for Folkets Tænkemaade, Flid, Tarvelighed og Statens Velstand saa høist forderveligt Paafund), nei! man maa tage Verden og Menneskene, som de ere.

12

11

Mængden, veed man jo nok, har aldrig været rettest og rigtigst tænkende. Helst naar De, der skulde bestyre og ophielpe Almuens Tænkemaade, ret med Flid og med Force arbejder paa at forvende, forstyrre og forderve den. Da den opkomne falske Statskunst udtømmer alt sit Vid, i dette, som i andet mere, at blinde Folket. Jeg siger kuns, hvad Mængden tænker, og i denne Tid ret ligesom drives og tiltvinges at tænke. Og paatvivler nogen, at dette allerede er Mængdens antagne og herskende Tænkemaade, han søge Selskaber, hvor og hvilke ham helst lyster, saa skal han fuldkommen overtyses om Rigtigheden. Ligesom det og desuden er forstaaeligt nok: At Folk heller vil gjøre Lykke i Verden ved et blint Lykketref, end ved Flid, Sveed, Aarvaagenhed og Overlæg. Deraf kommer Mængdens store Tilløb, og ret rasende Begierlighed efter Lotterier. En stor Lykke er det endnu for Staten, at Bonden intet synderligt Begreb har om Lotterier, og endnu mindre om Amber, Terner og Qvaterne. Kommer det nogentid dertil (det jeg skal bede Himmelen, ligefuldt, som en farlig Pest, at afvende), at først nogle anseelige Ge-

13

12 vinster her og der i Provintserne tilfalder Bondestanden, da frygter jeg; (thi saadant Raserie har jo snart befængt hele Europa, hvilket de Herrer Lotterister endog selv udbasuner, som en Motive for Nordens Beboere, altsaa heller ingen Betænkning at gjøre sig, ligeledes at renuncere paa Forstanden): At Bonden forlader Plov og Pleiel, og løber hen til Collecteurerne med de Kongelige Skatter, i Forhaabning at faae dem 75. ja indtil 60000. Gange fordoblet tilbage.

Herved, haaber jeg, at have tilstrekkelig gotgiort min Beskyldning imod Lotterier: At de medfører, forplanter og udbreder en Tænkemaade, som er den allerforderveligste og skadeligste for Stræbsomhed, Flid og Tarvelighed. Og, siden disse ere de sande og rette Grundpiller til Staternes Velstand, samt hele Europæ erhvervede Fortrin, at Lotterier da ere det allerskadeligste Paafund, som nogensinde er opfunden i Verden. Et Onde, saa meget verre og farligere, end Pest, Krig og Kræesyge, som det paa en hemmelig og forborgent Maade svækker og fortærer de Piller og Grundstøtter, som Staternes Velstand hviler paa. Og at de

14

13

altsaa ikke truer med mindre, end med Europæ Fald og Staternes Ødeleggelse.

Jeg kunde vise flere, men mindre betydelige, onde Virkninger af Lotterier. Men i denne travle Tid lader jeg det forblive ved det anførte, da dette alene er mig et noksom gyldigt og tilstrekkeligt Beviis. Beviset for Lotteriernes store Skadelighed er tillige et noksom tilstrækkeligt Beviis: At vort Seculum allermindst fortienet Navn af Oeconomisk, eller Oplyst, da Lotterier, det skadeligste Paafund af Verden, har dette Seculo at takke, om ikke just for allerførste Opfindelse, dog for den Tilladelse, at gjøre Fremgang, oversvømme og overskylle alle Lande.

I forrige Tider, da Spitsfindigheds Kneb og Klygter mest holdt sig indspærrede i Klosterne, og endnu ikke havde faaet Indpas i Fyrsters og Statsmænds Cabinetter. Da man vaagede over, at holde menige Mand ved den enfoldige, men sunde Tænkemaade, som det retteste og letteste Middel til den Flittigheds Opmuntring,

der beforder Statens Velstand. Da hindrede man med megen Omhue alle hazard Spil sig at indsnige og opkomme, Sma-

15

14 gen og Tænkemaaden til Fordervelse. Mødte paa noget Marked en Landløbere med en Lykkepotte, da blev han anseet lige med en Lommetyv, strax var Byefoget med Raadstuetienere ham paa Halsen, og jog ham ud af Byen, som en Spitsbube og Bedrager. Og hvad er vore Lotterier og Tal-Lotterier andet, end Lykkepotter, skjønt videre udstrakte, med større Spitsfindighed udtænkte, og nu med Fyrstelige Privilegier og Monopolier forsynede. Det ene, som det andet, stiler kuns paa at lokke og drage Folk Pengene af Pungen. Spillerne, naar de tages samtlige, skal og maa tabe, i nogle Lotterier absolute, i andre efter alle probabilitets Regler. — Disse Keiserlig, Kongelig, Pavelig, Fyrstelig privilegerede Lotterier, som nu setter Europa i saa megen Bevægelse og Forvirrelse, og som beskæftiger saa stort et Antal Mennesker deres hele Livstid, vil Eftertiden, i fald Verden nogentid kommer til sin Samling igien, antegne, som en stor Klik i vore Tidens Historie. (Hvilket den gode Mand, der har foretager sig, skjønt jeg ynskede hans rare Pund af saa sundt et Judicio til noget nødvendiger appliceret, at beskrive Verdens Historie

16

15

efter Tænkemaadens, Smagens og Kundskadens Forandring, Fald eller Fremgang i enhver Tids-Alder, vist nok, om han lever saalænge, uden min Erindring legger Mærke til.) Og maa ingen Regent vente længere, end indtil Verden kommer ud af sin Døsigthed, at beholde det erhvervede Tilnavn af Stor, al den stund Efterslegten kan finde, at han har givet Minde til et Paafund, der saa yderlig har fordervet Tænkemaaden, Staternes Velstand til en ubodelig, i mindste i mange Tider uoprettelig Skade.

Min Setning og Beskyldning er beviist. Og mere behøves ikke. Dog er jeg ikke uvillig at tage imod Indvendinger.

Giører mig den Indsigelse: At Lotterie (skjønt Tænkemaadens Fordervelse maae tilstaaes at være deres uadskillige Virkning) dog er et snilt Middel, under en Stats høisttrængende Omstændigheder i en Hast at skaffe en anseelig Capital tilveie. Ved Lotterie udlokkes den Capital, som Paabud møisommelig skulde udperse. Ved første indkommer Pengene godvillig, og vel meest fra Formuende. Men ved sidste modtvillig, og mange Gange fra høit-

17

16

trængende. Dertil svares: At naar Lotterier reserveres til Statens ikomne, men ikke sig selv paadrage, høisttrængende Omstændigheder, da har jeg intet derimod, men bifalder dem ganske, dog med den Forbeholden: At der ikke bevilges mere, end et Lotterie, og for en ganske kort Tid, ikke længere, end den høie Nød tvinger og tilraader. Thi slige eenlige Lotterier, uden Continuation, dem ingen venter tiere at opleve, kan ikke stort contribuere til Tænkemaadens Fordervelse. Men naar man, som vi læser i udgivne Tanker om det alene privilegerede Lotterie, bevilger Opfostrings-Huset 30. Lotterier i 30. hinanden paafølgende Aaringer, og efter den Tid de Fattiges Væsen 50. Lotterier i de paafølgende 50. Aaringer, da zitrer jeg af Frygt og Angest for disse 80. Aars Virkning paa Tænkemaaden, og den til Statens Velstand uomgængelige Arbeidsomhed og Tarvelighed. Denne min Angest, som allerede var stor nok, forøges end mere, naar jeg kaster Øie i Avisen paa den skreksomme Mængde af Ober-Collecteurs til det Altonaer Tal-Lotterie. I mine patriotiske Øine ere de Staten langt farligere, end en heel Hær af vel væbnede Fiender.

18

17

I denne min Angest maae jeg anraabe eders Bistand, I ægte og sande Patrioter. Her er en Sag, som udfordrer eders Mod og eders Vaaben, værd at oplyse, værd at forfegte. I vide, at ingen er værdig at bære Navn af Patriot, uden den, der ønsker og søger at befordre Flid og Tarvelighed, og ikke uden Sorrig kan see disse vor Velstands eneste og sande Piller og Grundstøtter af Uagtsomhed, Partiskhed, eller Egennyttighed at undermineres og kuldcastes. Møder da her alle retskafne Philodaner, Philonorvager, Philalether, Creter og Plether, ligemeger, hvad I heder, naar I kun ere Rettænkende og Veltænkende! Lader ikke af, førend den fordervelige Lotteriesyge, som i Mangel af behørig Vagtsomhed, skjønt det ikke har manglet paa Advarsel, har indsneg sig og befængt disse Lande, er forestilt Monarchen, ikke som hidindtil og nu udi Moden, masqueret og forklædt, men i sin egen fæle og fordervelige Gestalt! Og mere behøves ikke.

19

18

Giøres mig derpaa videre den Indsigelse. See Tanker over det alene privilegerede Lotterie! At ved den Afdrag af 12. pro Cento af Lotteriets Gevinster, eller hele Summa, er opdraget saa eller saa mange hundrede fattige og faderløse Børn. At i 30. Aar kan samles en bestandig Fond til saa mange hundrede Børns Opdragelse. At i paafølgende 50. Aar kan samles en Fond, tilstrekkelig, alle Residentsens Fattige at underholde. Og at der endda desuden kan afgives anseelige Summer til andre Stiftelser, og Statens nødvendige Indretninger. Da svares: At saa meget kan jeg alene tilstaae. At af bestandige og continuerende Lotterier kan muelig ikke drages bedre Fordeel. For Resten kan al den opregnede Nytte, og de ved Lotteriers Afdrag bestridede nyttige Indretninger for Staten, i ingen Maade enten døve eller blinde mig. Den Skade, som disse continuerende Lotterier anstifter, ved at forderve Nationens Tænkemaade, svækker dens Arbeidsomhed og Tarvelighed, og derved hindre og omstøde Statens Velfærd, er langt større, og kan ikke nær opveies med al den opregnede Nytte. Hvad kan det nytte; At jeg opretter større Fonds og

20

19 Stiftelser for Fattige, naar jeg tillige indfører en Tænkemaade, der Aar fra Aar forøger de Fattiges Tal og forarmer Nationen? Tilsidst, naar Ingen, eller Faae, har mere, kommer man dog til kort. Da bliver der ligesaa lidet at udlokke ved Lotterier, som at udperse ved Paabud. Og at en Nations Dovenskab og Ødselhed, dem Lotterierne ved Tænkemaadens Fordervelse medfører, jo tilsidst styrter i en almindelig Armod og Afmagt, har aldrig noget Menneske paatvivlet. Hvad mon Aarsagen være, maa jeg spørge: At vi Aar efter Aar behøver alt flere og flere Stiftelser og Fonds for Fattige, Opfostrings-Huse, Pleie-Huse, Findlings-Huse, og Hospitaler uden al Ende? Og dog forslaaer det intet, dog er der endnu Solititantere til engang saa mange. Og at vore Fædre i forrige Tider med deres faae Stiftelser og ringere Almisse kunde forsørge deres Fattige? Skulde den rette Hoved-Aarsag ikke være denne; At de havde en renere og sundere Tænkemaade, tienligere til at befordre Arbeidsomhed og Tarvelighed. Og at vi derimod har antaget, ja ret med Flid og med Force paatvinger Nationen en Tænkemaade, høist skadelig og

21

20

ødeleggende for Flid og Tarvelighed? Her er den rette Qvæl til vor Armod, der overskyller Staten med Betlere og Fattige. Denne Qvæl er det, der stal stoppes, om Strømmen skal hindres. At vilde curere vor Fattigdom ved Lotteriers Oprettelse, er det allerbagvendteste Raad, som den menneskelige Daarlighed kan opfinde. Ved saadan en Fremgang, ved Lotterier at forsørge de ringere, og tillige at gjøre et større Antal Fattige, maa hele Staten tilsidst forvandles til et Hospital. Ved en saadan Oeconomie, der i Grunden fordrer Folkets Tænkemaade, overbliver intet andet Middel til Flittigheds Opmuntring, end yderlig Nød og Trang, som af alle er det sletteste, og dertil et ulyksaligt Middel. Jeg tilstaaer, som sagt: At den beste Nytte, som kan giøres af et Lotterie, giøres af det Kiøbenhavnske. Men hvad derom? Naar Lotterier, som viist, i Grunden ere høist fordervelige, forarmende og ødeleggende for Staten. Den beste Nytte, som den Hundebidte kan gjøre af Hunden, er muelig at aftrekke ham nogle Haar for at legge paa Skaden (ifald dette efter gammel Sagn hielper noget): Dog er der vel ingen, som for

22

21 denne Nyttes skyld, den han kan drage af Hunden, frivillig lod sig hundebide. Den retteste Resolution efter rigtig Overleg bliver nok denne: At skye Hunden, og forjage den.

Her maa jeg anraabe Landhuusholdings-Selskaber om Hielp og Bistand. I, mine værdige Medlemmer! hvad bedre Brug af eders Indskudde, samt vort Maler-Academie, end ved det sidste at betinge en Tegning af en Hundebid, dragende Haar af Hunden, med Underskrift:

anden og større er ikke Lotteriernes Nytte? Betinget saa mange Copier, som der er Fyrster og Regentere i Europa! Tilsender enhver sit, med allerunderdanigste Begiering: At det maa værdiges Sted over Indgangen til hans Cabinet, til Afskrek for alle daarlige Insinuationer, alle falske og fordervelige Statsmaximer, alle indsigtmanglende Ministre, der under Paaskud af Lotteriers Nytte vil tilsnige sig Lotteriers Bevilling. Og finder Selskabet for got, at lade et Exemplar af dette medfølge, da er det gjerne tilladt. NB. I Constantinopel, troer jeg ikke,

23

22 det behøves. Til med kan Tyrken vel ikke mere ansees, som en Europæisk Potentat. Den anden foregivne Nytte vil jeg lade Forfatteren af de ommældte Tanker selv fremsette. Hans Ord ere disse: "At Lotteriet i sig selv, og uden at see paa de 12. pro Cento, er maaskee langt fordeelagrivere for Landet, end alt, hvad som kan bringes tilveie ved de 12. pro. Cento nyttige Anvendelse. Og denne Landets Fordeel foregiver han at bestaae deri": At Lotteriet i 30. Aar gjør en uventet Lykke, og beriger 580. af Kongens Undersaatter; ligesom det i samme Tid udtæller og udbetaler blant Kongens Undersaatter i bare Gevinster omtrent fire Millioner

Rigsdaler.

Denne Tanke der har fraperet Forfatteren saa sterkt, og denne Udregning, der har sat ham i største Forundring. Se pag. 9., har hos mig havt ganske stridig Virkning. Min Alvorlighed forgik mig, og min Forundring var alene over Forfatterens Slutning.

Urigtigheden er saa øiensynlig, at jeg begriber

ikke, hvor den kunde skiule sig for nogen, der var vaagen og ved Samling. Altsaa kunde jeg gjerne forskaane mig og Læseren for saa

24

23

urigtig en Slutnings Igiendrivelse. Hvis Penge, maa jeg spørge, er det, Lotteriet har udbetalt, eller fremdeles udbetaler, til de Danske Undersaatter? Er det andre, end deres egne, dem de efter halvt eller heelt Aars Forløb med Rabat af 12. pro Cento, i Steden for Renter, faaer tilbage? De Penge, som forhen efter Forældres, Paarørendes eller egen Industrie, Flid, Sved og Møie vare fordeelte blant Undersaatterne, udlokkes ved Lotteriet, og overgives til den blinde Skiebnes Uddeling. Kan da den blinde Skiebne tiltroes en rettere og bedre Fordeling, med Industrie og Vindskibelighed?

Men her beriges 580. Familier. Meget got! Men hvor tages disse Penge? Fra andre Danske Undersaattere. Og en stor Deel fra Fattige, Trængende, ja endog dem, som derover maa lide Nød, sulte, om ikke rapse og stiele.

Er Forfatterens Slutning rigtig, saa er det og ret og rigtig: At man setter alle Lykkepotter, Spille-Gilder og Hazartspil i fuld Drift. Ja jeg tænker, at man kunde gaae saa vidt, at alle Slags Underfundigheds Veie til at samle Penge, Stikkepenge, Underkiøbelser, Udsu-

25

24 elser, ja vel gar Tyverier og Røverier, kunde finde Forsvar i de Grundsetninger, som Forfatterens Slutning hviler paa.

Af anden Beskaffenhed er heller ikke den tredie Nytte, som Forfatteren pag. 11. beregner Staten af Lotteriet, bestaaende efter hans Ord i en for Landet overmaade vigtig Circulation af 200. til 255. tusinde Rigsdaler aarligen. Al Flytning og Bevægelse af Penge maa ingenlunde belegges med Navn af Circulation. De siges alene at circulere, som ere i Omløb i Kiøb og Sal, i Handel og Vandel, Altsaa siges langt rettere, de to til tre Tønder Guld, som aarlig i Lotteriet indskydes, udbetales, og indskydes igjen, og saa fremdeles, at være udsatte af Circulation, og en død Capital for Staten, da Lotteriet holder disse Penge fængslede og ude af Handelen, tilladende dem ingen, uden den heel unyttige Bevægelse og Forflytning fra og til Collecteurernes Casser. Har Engellænderne, som de klager, formedelst deres selvgiorte Rigdomme, deres mange og adskillige Repræsentanter af Penge, for mange Penge i Circulationen, da kunde Forfatteren med god Føie tilraade dem, at mangfoldiggjøre deres Lotterier, som et tienligt

26

25

og sikkert Middel til at formindske den circulerende Penge-Summa. — Men til at befordre eller forøge Circulationen duer Raadet slet intet, da det har en ganske stridig Virkning.

Mere forlanger Læseren vel ikke til Giensvar paa disse trende foregivne Lotteriets Fordele, da jeg gjerne undslaaer mig for, som en mig høist modbydelig Sag, at igiendrive aabenbare og alt for øiensynlige Urigtigheder.

Fremtræder nu til Slutning en Opponens ex Auditorio, og taler saaledes: At, endskiønt Lotteriernes store Skadelighed for Tænkemaaden, Flittigheden, og den derpaa hvilende Statens Velstand, samt for hele Europæ Fortrin, ingenlunde staaer til at negte. Ligesom og deres Opfund og Fremgang i mange Stater, og under mange retsindige Fyrster, har fundet megen og langvarig Modstand, saa kan der dog siges meget til Undskylding for deres omsider paafulgte Bevilling, og tilladte Fremgang. En og anden Fyrste, som uagtet sine alvorligste og strængeste Forbud, dog maatte see paa, at anseelige Summer Aar efter Aar, ham til Skade og andre til Fordeel, udgik af hans

27

26 Stat til en eller anden Handels-Republicque, Rigsstav, eller andre smaa Stater, i Naboelavet, der havde opfundet og tilladt denne spitsfindige Klygt, for at skiere de paagrændsende Staters Indvaanere, saae sig omsider nødt til at give efter, og at vige for Folkets daglig tiltagende og herskende Lotterie-Lyst. Denne

begyndte Regenterne da at ansee, som et malum prædominans, og Lotterier, som et malum necessarium. Efter Reglen da, af tvende onde Ting at vælge det mindste, agtede de rettest, for at hindre Penges Udlokning og Udløb af deres Stater, en snedig Naboe til Fordeel, heller at tillade indenlandsk Lotterie, derved i mindste at indeholde egne Penge inden Statens Grændser, om ikke tillige at profitere af Naboerne.

Da svares saaledes: Alt dette tilstaaes at være Sagens sande Beskaffenhed. Jeg veed nok, at Lotteriers Fremgang har omtrent været den samme, som Comoediers, Pantomimers og Masqveraders. Ved deres Anleg begyndte en og anden Bye at lokke ikke alene den rasende og vellystige Ungdom, men endog hele bemidlede Familier, som levde, og vilde leve vel

28

27

og i alle optænkelige Lystigheder og Tidsfordriv af deres Capitaler, til sig fra paagrændsende Byer og Stater. Disse som nødig saae, at saa anseelige Capitaler med deres, skjønt deals uværdige og uduelige Eiere udgik fra dem til andre, forsømte ikke strax at anskaffe sig Masqver, Comoediantere, Gøglere og Pantomimer, for ikke at fornærmes af Naboer, men snarere, om mueligt, at fornærme dem. Dette falske Statsgreb udbredte sig i en Hast. Og denne Maximes Virkning er i en stor Deel conform med Lotteriernes. Men her er det ikke Sted, dens Indflydelse paa Tænkemaaden, dens sterke og farlige Stød med Arbeidsomheden og Tarveligheden at udføre. (Men den allerførste Ordre, som den i dette Øieblik tilbragte Avise ommælder, at den nye Svenske Konge udgav, og det fra Paris af, staaer mig meget vel an, og synes mig at være en nordisk Konge meget anstændig). Videre tilstaaes: At mangen Fyrste virkelig for en stor Deel heri er at undskyldes. Men ganske kan de ikke undskyldes; Thi 1.) har de feilet derudi: At de ikke har anseet de første Lotteriers Opfund, som tillod Fremmedes Indskud, at være af saa store

29

28

en Forbrydelse, og saa stridige mod Folke-Retten, som de virkelig ere. Havde de indseet Lotteriernes fulde og vidt udstrakte Skadelighed, samt den derved hæftende Forbrydelse imod Naboe-Staterne, da havde den, ja de en saadan fornærmende Stat paagrændsende Naboe fundet sig høilig beføiede, naar den ved mindelig Mellemlandhandling ikke vilde afstaae fra et dem saa fornærmeligt Paafund, at declarere ham Krig, indtil han fandt sig i deres billige Paastand. Langt fra at de fleste Krige, og og muelig ikkun ganske faae ere førte paa saa gyldig Grund, og af saa billige Aarsager.

2.) Har de feilet derudi: At i den Sted De skulde, som deres Agt og har været, vælge det mindre, har de (mueligen de fleste ved en indsigtmanglende eller daarliggodgjørende Ministers Tilraadelse, da han derved fandt Leilighed at giøre sig mange forbundne, ved at placere end Mængde Mennesker til Directeurer, Inspecteurer, Over- og Under-Collecteurer, og dertil fik et Overflod fra Lotteriet at disponere over) virkelig valgt det større Onde; Thi Tabet af den Summa, som virkelig, de indkomne Gevinster fradragne, saaledes udgaaer af

30

29

Staten, kan ingenlunde komme i Consideration imod den høistbetydelige og ubodelige Skade af Tænkemaadens Fordervelse, Flids og Tarveligheds Fald og Landflygtighed, og Statens dermed forknyttede Ruin og Ødeleggelse. Ja al den Vinding, som en eller anden Stat ved dette spitsfindige Kneb og Klygt (et Paafund af den Jødiske Cabale, men høistudværdigt nogensinde at finde Indpas i noget Stats-Kabinet) har kundet drage fra Fremmede og Naboer, kan i ingen Maade erstatte det Tab, som samme har lidt ved Tænkemaadens Fordervelse. Ved sidste har de efter ret Beregning nødvendig maattet tabe mere, end de har vundet ved det første.

Og frem for øvrige ere de Fyrster med Raadgivere mindst at undskyldes, hvis Lande ganske, eller for største Delen, ere særskildte, og som ikke har mange smaa Stater, eller Rigsstæder, til Naboer; Thi der kunde, helst naar de ikke selv gav Indbyggerne Smag paa Lotterier, ved tilbørlig Agtsomhed lettelig forebygges, at ingen anseelig Vinding derfra udgik til fremmede Lotterier.

31

30 Men endnu allermindst ere slige Stater at undskyldes, om de bevilger vedvarende og bestandige Lotterier; Thi dette er ikke aleneste ar vise Flid og Tarvelighed i en (saavidt det staaer til nu værende Slegt) evig Landflygtighed, men endog at sette Skandser og Dæmninger, Vagt og Posteringer, at de aldrig meer skal eller maa vende tilbage igjen.

Det forunderligste er: At under alt dette tænkes, tales og skrives der allermeest om at ophielpe Tænkemaaden, Flittighed, Tarvelighed og Folkemængden.

O! hvor ere Menneskene dog ikke nogle

selsomme Kreature! I denne Forundring bliver Haanden afmægtig at føre Pennen videre. Og hvortil nytter, at spilde Blek og Papiir, paa at forfigte den forhadte Sandhed og forviste Viisdom, da Verden vil bedrages?